

Sissejuhatus automudelismi

Mudelitega võistlemine pakub samasugust rahuldust nagu kümme korda suuremate pärisautodega tegelemine.

**RANDO MERE
HANS
MÖTSHÄRG
OLEV PIHL**
auto@ekspress.ee

Mudelism on omapärane huvi, mille vastu nii mõnelgi eesti mehepojal suur nõrkus. Kui veel kitsamalt vaadata, leiab lennu-, kopteri- ja laevamudeliste kõrvalt ka väikse rühma inimesi, keda ühendab armastus automudelismi vastu või vähemalt soov sellega tegelda. Ise asja sees olles leian, et liikumapanevaid jõude on kaks - soov sisustada oma vaba aega ja võimalus kihutada autodega. Fakti, et mudelid on "päris" autodest kümme korda väiksemad, võib siinkohal ära unustada.

KES SÕIDAVAD? MILLEGA SÕIDAVAD? Kes poleks kuulnud öösiti linna peal jõlkuvatest noortekampadest? Olen kindlalt veendunud, et üks probleemi võimalikest lahendustest on nokitsemine oma isikliku automudeli kallal ja sellega võistlemine. Kindlasti on see parem ajaviide kui õhtuhämaruses Ford Sierra aknast sisse ronida ja sealt autoraadiot välja kangutada. Võib uhkusega teatada, et vähe-

malt kolmandik eesti automodeliste on noored - alla 18 aastased. See kehtib tõsiste võistlejate kohta, koduaias või garaažiteel mudeleid sõidutavate huviliste hulgas on noori ilmselt enamgi.

Tõenäoliselt kõige huvitavam automudeli liik on raadiomudel (ehk raadio teel juhitud mudel). Eestis võisteldakse nendega viies klassis:

- TN-10: sisepõlemismootoriga onroad-autod mõõtkavas 1/10
- DTM-10S: standardse piiratud võimsusega elektrimootoriga onroad-autod mõõtkavas 1/10
- DTM-10M: sama nagu eelmine, aga võimsama mootoriga
- M10-2: elektrimootoriga tagaveolised bagid mõõtkavas 1/10
- M10-4: sama nagu eelmine, aga neliveolised

Onroad-autode puhul on tegemist ringrajasedaanide sarnasmudelitega, millega võisteldakse kõval kattel - suvel asfaldil, talvel vaipkattel. Bagidega võisteldakse maastikul. Edaspidine jutt aga käibki ainult elektrimootoriga rajamudelite kohta.

Kõige populaarsem võistlusklass Eestis on DTM-10S, seal on võistlejaid 20-30. Aasta jooksul peetakse tosinkond võistlust ja mõned ühistreeningud.

DTM-10M on nii öelda edasijõudnute klass. Kiirused on seal suuremad, ka kokkupõrked ja seinasõitmised toimuvad enamasti palju suurematel kiirustel. Järelikut peab ka juht olema tasemel. Eestis kehtib reegel, et standardklassi aastaarvestuse kolm esimest saavad järgmiseks aastaks loa kõvemasse klassi üle minna. Selle õiguse käsutamine on muidugi igäihe oma teha.

KINDLASTI MAKSAB SEE TERVE VARANDUSE?

Korrektna vastus kõlaks "kuidas kellelegi". Leidub inimesi, kellele on poest pätsi leiva ostmine terve varanduse kulutamine. Kuid on ka neid, kelle "Varandust" ei kahanda oluliselt ka F1-auto ostmine.

Rusikareeglit järgides võiks öelda: raadiomudeli hind on pöördvõrdeline pärisauto hinna ruuduga. Ehk kui mudeli mõõtkava on 1/10, kujuneb hinnaks umbes 1/100 pärisauto omast. Võistlusel konkurentsivõimelise mudeli saab kätte 10 000 krooniga. Päris alampiir see siiski pole. Ka 7000 krooni eest on võimalik saada enam vähem

JUHTIMISKESKUS: Selle puldiga jagatakse mudelile korraldusi.

NAGU PÄRIS: Rajamudelid on ehtsatest autodest kümme korda väiksemad.

võistlustasemel komplekt. Selle hinna sisse kuuluvad mudel ise (tuleb tähelepanu pöörata faktile, et enamik võistlusmudelid müüakse kitina ehk kokkupanemata kujul), juurde on vaja osta kere, rehvid, mootor, kiirusregulaator, raadiokomplekt, akud ja laadija. Neid hindu ei maksa võtta lõpliku tõe pähe. Kallimalt saab alati ja on üsna kindel, et ka odavamalt. Kuid nagu igasuguse võidusõidutehnika juures, määrab hind peaaegu alati kvaliteedi - mida rohkem maksad, seda kiiremini sõidad.

KUS JA MILLAL SÕITA SAAB? See on raske küsimus. Kuna Eestis stantsionaarne rada puudub, käsutatakse suvel vabu parklaid (eelnevalt loomulikult omanikega konsulteerides). Suureks abiks on olnud Iveco importöör IV Plus ja Balvo veoautokeskus Tartus, kes on lubanud kasutada oma suuri asfaltteeritud parkimisplatse. Talviti on võistluste korraldamise kohaks olnud Saue gümnaasium oma värskelt remonditud koolivõimlaga.

Et sõita saab vaid umbes kaks korda kuus, on ka Eesti automodelistide tase muu maailmaga võrreldes selline, nagu ta on. Lühidalt öeldes - masendav. Ja olgem ausad, see seisab kinni raha taga. Tasemel asfaltraja rajamine läheks maksma umbes pool miljonit krooni.

MIS VAHE ON MÄNGUASJAL JA HOBIMUDELIL?

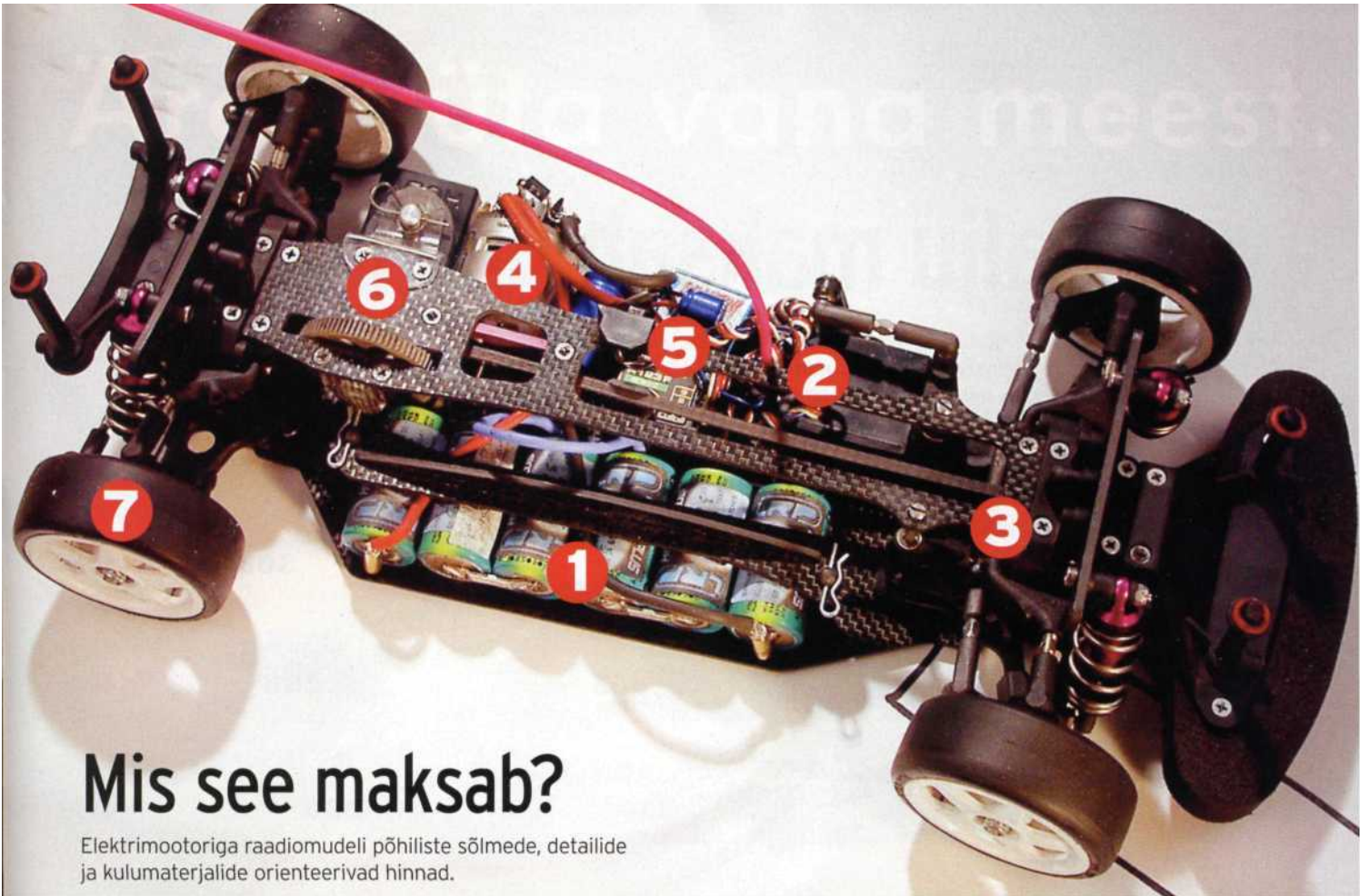
Vahe on päris suur. Põhilised erinevused on:

- Ehitusmaterjalid ja meetodid
- Sõiduomadused
- Reguleeritavus
- Parandatavus

Üks peamisi erinevusi on see, et kui automudel ikka 50-60kilomeetrise tunnikiirusega otsustab seinaga füüsilise kontakti luua (kas siis juhi oskamatusest või mõnel muul põhjusel), on tulemus tavaliselt ette teada. Kui midagi peaks purunema, on hobimudelil absoluutselt kõik asendatav. Põhimõtteliselt on see võimalus ka mänguasjal, ainult et välja tuleb vahetada kogu auto koos raadiosüsteemiga. Ja tegelikult ei pääse mänguasi kiiruse poolest hobimudelile lähedalegi.

Samuti ei suuda mänguasi hobimudelile mingit konkurentsi pakkuda ei sõiduomadustes ega reguleeritavuses. Võistlusmudelil on reguleeritav kõik, alates amordiõli viskoossusest kuni rataste piki- ja külgakaldeni. Vedrud, mootor, rataste jooks ja paljud teised asjaolud mõjutavad otseselt sõiduomadusi ning lõppkokkuvõttes võistlustulemusi. On ju suur vahe, kas sattuda esimeses kurvis mõnusesse troppi või kohe alguses konkurentide eest minema kihutada.

Mänguasja ja hobimodeli ainus sarnasus on see, et mõlemad liiguvad edasi elektrimootori jõul. Need mootorid ise on seejuures väga erinevad.

Mis see maksab?

Elektrimootoriga raadiomudeli põhiliste sõlmede, detailide ja kulumaterjalide orienteerivad hinnad.

Kere (vt lk 43)

300 krooni, värvitud kujul 500. Värvida saab edukalt ka ise.

Akad (1)

6 üksteisega sobitatud (oluline!) 1,2 V elementi - 800 kuni 1300 krooni. Tavalised sobitamata elemendid maksavad umbes 130 krooni tükk, kuid nende eluiga on lühem.

Raadio (2)

Saatjast ja vastuvõtjast koosnev komplekt -1000 kuni 8000 krooni (Eestis nii kalleid keegi ei käsuta), sõltuvalt saatja lisavõimalustest. On olemas ka "algajate komplektid", kus sisaldub nii raadio kui ka servo.

Servo (3)

Servomootor, vajalik rataste keeramiseks - 300 kuni 2500 krooni sõltuvalt kiirusest ja tekitatavast pöördemomendist.

Elektrimootor (4)

Hobimootor 300 krooni, tippklassi võistlusmootor 1200. Mootori kulumaterjalid: harjad (paar) - 80 krooni, mootori ankur -150 kuni 600 krooni, harjavedrud - 25 krooni (*tuning option*).

Elektroniline kiirusregulaator (5)

800 kuni 3500 krooni. Akude, mootori ja kiirusregulaatori pealt pole mõistlik kokku hoida, sest need mõjutavad otseselt lõppkiirust.

Ülekande hammasratas (6)

75 krooni tükk.

Rattad (7)

Jooks võistlusrehve - 400 krooni. Vaipkattel peavad vastu heal juhul terve talvehooaja, asfaldil 1-2 võistlust. Kulunud rehve saab edukalt kasutada treeningul. Komplekt 4 veljest -122 krooni. Rehvid liimitakse velgede külge, kuid teatud nipi-ga on neid võimalik sealt hiljem kätte saada. Kui velg ei purune, saab teda kor-duvalt kasutada.

Ettearvamatud kulud

Taastamistööd pärast mudeli kokkupõrget seinaga.

Sama käib ka kogu ülejäänud auto kohta. Kui võistlusmudel on ehitatud põhiliselt komposiitmaterjalidest ja alumiiniumist, siis mänguautol on põhiliseks materjaliks plastmass.

KUI ISEGI TAHAKS TEGELEMA HAKATA? Asjadega kurssi saamiseks võib interneti lahti teha ja selle põhjatutes sügavustes sobrada. Et vaeva natuke vähendada, on ka Eestis mõned automudelismi-teemalised leheküljed:

<http://www.modelcar.ee> - Eesti Automodelispordi klubiametlik kodulehekülg,
<http://www.kullo.ee/mudelismifoorum> Eesti

ainuke ja seega ka suurim mudelismiteemaline foorum, kust saab vastuse igale küsimusele.

Välismaiseid lehekülgi pole mõtet nimetama hakatagi, korraliku nimekirja koostamine on inimvõimeid ilmselt ületav ülesanne. Mõned lingid leiab ka eelmainitud kodumaistelt lehekülgedelt.

Praktilise poole pealt on huvikeskus Kullo Tallinnas (taas) käima lükanud automodelismi huviringi, selle kohta leiab infot aadressilt <http://www.kullo.ee>.

Ostuhuvi korral saab müüjate ja poodide kontaktandmeid mudelismifoorumist.